

שערי תפילה

שיעורים בסידור התפילה

שנאמרו בבית המדרש
בית יהושע
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג ר' מנשה ישראל
רייזמן שליט"א
שיעור לז

ליל שישי פרשת נצבים וילך תשע"ז

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

נכתב לפני עריכה

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון**

03-6171105

לשמיעה, צפיה, והורדה,

וכן להורדת הקונטרס

באתר קול הלשון

www.kolhalashon.com

להערות ותיקונים:

tateziser@gmail.com

שיעור שבועי ע"י הרה"ג ר' מנשה ישראל דייזמן שליט"א

ליל שישי פרשת נצבים וילך תשע"ז

לובשים הנעליים לחצוץ בין האדם לבין אחיזת הנחש שבעפר הארץ

התחלנו לבאר ברכת 'שעשה לי כל צרכי' שנתייחד בעיקר על ענין הנעליים, ומה שמברכים עליהם בלשון 'כל צרכי', נתבאר אם כדברי ר"י בר יקר והאבודרהם שלולא הנעליים אי אפשר לצאת מביתו לקנות כל צרכו, נמצא שכלולים בנעליים כל צרכי האדם. אם כדברי מהר"ש קלוגר שמכיון שאם אין לו מנעלים צריך למכור כל מה שיש לו, הרי שכשיש מנעליים סימן שיש לו כל צרכו. ומה שאין מברכים להדיא 'שנתת לי נעליים' הזכרנו מדברי מהר"ל שלא הוזכר בפ' עקב אלא 'רגלך לא בצקה' ולא כמ"ש בפ' כי תבא 'נעלך לא בלתה', כיון ששם מדובר כלפי שכינה, לא הוזכר שמו ית' על הנעליים שאינם כשאר בגדים שהם מלבושי כבוד, אלא גנאי הוא לאדם ולהכרח שלא יקבל היזק ברגליו. משא"כ בפ' כי תבא הם דברי משה רבינו שאומר 'ואולך אתכם קוממיות' ולא הוזכר שם הויה באותו פסוק, לכן הזכיר שם 'נעלך לא בלתה'.

והזכרנו עוד ממש"כ באגרא דפרקא סי' ד"ש שכיון שחטאה הארץ בימי בראשית נכנס בה זוהמא ונתקללה עבור חטאו של אדה"ר וחטאו של קין, ונכנס בה ארס הנחש עפר לחמו, וכשהיו הולכים על עפר הארץ היה נאחז בהם אחיזת הנחש, עד שבא חנוך ותפר מנעלים, וגילה רבינו משה חגיז שחנוך תיקן המנעליים כדי להנצל מאחיזת הנחש שבעפר הארץ. והיה אומר על כל תפירה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' וכמ"ש רמ"ע מפאנו שאלו התיבות בגימ' 'חנוך מטטרו"ף' שחתם שמו בתיקון הנעליים.

וכמ"ש בגמ' פסחים דף קיג: שהמונע מנעלים מרגליו נמנה את פושעים, כשאר המנודים למקום. וחנוך היה מכוון לקשור העולמות ולעשות חציצה בין הרגליים לעפר הארץ, ולכן אמר דווקא ברוך שם כבוד, כי שמע ישראל הוא סוד יחודא עלאה, וברוך שם הוא התגלות שמו ית' בעולמות התחתונים, וזה אפשרי רק ע"י שמירה מהקליפות ע"י הנעליים.

ולאחר מכן תיקן נח באצבעותיו סדר החרישה שיאכלו מזון הארמה ממה שבא בעומק המחרישה, אך לא הועילו אלו העצות עד שעשה ה' מכול ומחק ג' טפחים שהיה בהם זוהמא, ואעפ"כ צריך שמירת הנעליים כמ"ש בזה"ק שבני ישראל יש להם שמירת הנעליים ומעוטרים בתפילין.

וכת' באגרא דפרקא שלזאת אין נועלים סנרל ביוה"כ כיון שהעולם מזוכך באותו יום, ובפרט לדעת הב"ח שהלך יחף כפשוטו אפי' בלי גרביים, [בבית המדרש יש איסור להכנס ברגליים גליוות ממש, לכן נהגו ללבוש גרביים] כי אין צריך לחצוץ בין רגליו לארץ

שהעולם מקודש ומטוהר. וכן בתשעה באב שהוא יום שנולד בו בן דוד, זה ינחמנו, ולכבוד לידת משיח חולצים המנעל להורות שבביאת משיח צדקנו לא נצטרך כלל לנעול נעליים להנצל מקללת הארמה, כי תתברך הארמה לנצח.

ביוה"כ אין גוף האדם מגושם ואינו הוצץ, לכן יכולים לדבר עם העובר שהיום יוה"כ

וכתב החת"ס שביוה"כ אמרו חז"ל עוברת שהריחה אומרים לה 'יום הכיפורים היום', ומסופר בגמ' ב' מעשיות, אחת שאמרו לה כך ולא טעמה ביוה"כ ויצא ממנו רבי יוחנן, והשניה שלחשו לה כך ואעפ"כ אכלה ביוה"כ, ויצא ממנה שבתי אצר פרי. והקשה החת"ס מדוע אמרו כך רק לגבי יוה"כ ולא לגבי שאר איסורי יורה דעה שגם הדין שאם הריחה המעוברת שמטעימין לה מן האיסור? ותיריך שאי אפשר כל השנה לדבר אל העובר שהרי יש חציצת גוף האם, אך ביוה"כ אין הגוף מגושם כלל, עד כדי כך שאין גוף אמו חוצץ מלדבר עם העובר עצמו... כמו כן נזככת הארמה ביום הכיפורים שאין ארס הנחש נאחז בה בזה היום, ולכן הולכים יחפים בלי צורך לנעליים. ע"כ דברנו שבוע שעבר באריכות.

ג' האבוה"ק תיקנו בשלימות חטא עץ הדעת

והנה אמרו חז"ל שבחטאו של אדם הראשון היו כלולים ג' עונות חמורות, ע"ז, כי אדה"ר מין היה, ג"ע רנחש בא על חוה, ושפי"ד 'ביום אכלך ממנו מות תמות'. עד שבאו ג' האבות ותיקנו כל ג' חלקי החטא. אברהם אבינו תיקן שליש של עבודה זרה, ועקר את הע"ז מן העולם וגילה בעולם אחרות ה', יצחק אבינו עקר שליש של שפיכות דמים, שמסר נפשו לגמרי להשי"ת, ויעקב אבינו היה זך בתכלית הזיכוך בקדושה וטהרה, כמ"ש בגמ' יבמות 'אטו כולוהו יעקב אבינו' שהוא אמר כשהיה בן פד שנים, כחי וראשית אוני על ראובן. לאחר שהיו ג' האבות נתקן חטא אדה"ר בשלימות, והיתה המרכבה בשלימות והיו י"ב שבטי י"ה, י"ב צירופי הויה וי"ב גבולי אלכסון, היה תכלית הקדושה, ולכן היו הולכים בבית יעקב ללא נעליים. והנה יוסף הצדיק היה צריך לתקן לשון הרע שהנחש הוציא דיבה, כי לשה"ר שקול כג' חמורות, ויוסף שהוא מדרת היסוד דאחיד בשמיא וארעא היה צריך לתקן חטא לשון הרע. וכיון שלא הבינו שבטי י"ה את מעלתו ומכרו אותו עבור נעליים. שקבלו השבטים עשרים כסף וקנו מהם נעליים.

השבטים קנו נעליים, שתיכף לאחר מכירת יוסף הרגישו שהזרה זוהמתן וצריכים הציצה מאהיזת הנחש בעפר הארץ

והקשה בעל פלח הרימון הקדמון [רבינו בצלאל מקוברין לפני כד' מאות שנה] וכי עד השתא הלכו בני יעקב יחפים, הרי משוקץ לפני קוב"ה זה שהולך יחף. ואם נאמר שנתקלקלו נעליהם והוצרכו עתה לקנות נעליים חדשות, היתכן שכל עשרת האחים הקדושים נגרם להם לפתע ביום אחד צורך לקנות נעליים חדשות? ועוד האם לא היה

בביתו של יעקב אבינו כמה פרוטות לקנות נעליים שיצטרכו כל אחד מהאחים לקחת ב' כסף לקנות נעליים. וכן נאמר בפיוט ביה"כ 'אלה אזכרה' שאותו רשע שאל את העשרה הרוגי מלכות איך עברו על גונב איש ומכרו, שמכרוהו עבור נעליים.

וכתב החיד"א בספר נחל שורק, וכ"כ הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע [מאיר עיני חכמים מהדורא תליתאה] שבאמת בבית יעקב אבינו ע"ה לא היו הולכים כלל עם נעליים, כיון שכבר נתתקן לגמרי חטאו של אדם הראשון בשלימות בזכות שלשה אבות. וכמ"ש מהר"ל שזנעליים הולכים רק במצב של בדיעבד, במקום קדוש כבבית יעקב אין הולכים עם נעליים, כשהשכינה קשורה על האהל, כמו במשכן אין הולכים בנעליים כך גם בבית יעקב אבינו ע"ה, היה יום הכיפורים כל השנה, ממש כמו התיקון השלם. [בגמ' שבת דף ס"א יש ב' דעות אם הולכים עם נעליים בשביל להנצל מקוצים וברקנים או בשביל תענוג]

וביאר החיד"א שמה שהלכו השבטים הק' לקנות נעליים בעשרים כסף, כי שקלו בדעתם מה יקנו באלו המעות, אם יקנו דבר מאכל הרי צריך לברך עליו, ואיך אפשר לברך על מאכל שנקנה עם כסף כזה, הרי בוצע בך נאץ ה', כי רגע לאחר המכירה הרגישו בנפשם שטעו במכירה זאת, והחלו לבכות על מה שעשו, כי הרגישו שחזרה זוהמתן, וכמ"ש בתוס' שבת דף י': ד"ה ונתגלגל שע"י המכירה נתגלגל הדבר וירדו למצרים ונשתעברו בקושי השעבוד. וכן לא יכלו לקנות בגד שצריך לברך עליו שהחיינו, ובוצע בך וגו', לכן קנו נעליים שאין מברכים עליהם שהחיינו כנודע, וכיון שהם במעשיהם גרמו לכן שהוצרכו שוב לשמירה מזהומת הנחש, לכן קנו נעליים לרמוז ולהורות מה שהפסידו ע"י מכירת יוסף הצדיק.

אמנם בספר פלח הרימון הנ"ל כתב מ"ט אופנים לבאר מאמר חז"ל זה, ובאופן הששה עשר מבאר שהשבטים אמרו שלפי דעתם יוסף הצדיק הוא זה שגורם שיצטרכו לנעלי שמירה מהקליפות, אדרבה, כל עוד הוא נמצא בעולם צריך ללבוש שוב נעליים, ולכן מכרו את האביון 'בעבור נעליים' כביכול בעבור עניינו של יוסף נגרם הדבר שצריכים ללכת עם נעליים.

נעליים שחורות כביטוי לאבלות על ביהמ"ק

כתב בערות דבש על דברי הגמ' בב"ק שאלעזר זעירא היה לובש נעליים שחורות על שהיה מתאבל על חורבן ביהמ"ק, וחבשוהו בבית האסורים על שמתגאה שהוא ראוי להתאבל על חורבן ביהמ"ק. וצריך להבין מדוע דווקא נעליים שחורות רומזים לחורבן ולא שאר בגד, וכן מהו ענין שצריך שיהיה ראוי להתאבל. וביאר הרבי רבי יונתן שכתוב בקינת רבי יוסף בן גוריון הכהן, שכשהיו הולכים על רצפת בית המקדש היו מקבלים ממנה חכמה אלקית, לכן היו חולצים מנעליהם כדי לקבל קדושת הארץ הקדושה, שלא יהיה חוצץ ביניהם. אך כשנחרב ביהמ"ק צריכים נעליים בכל אתר ואתר להנצל מזהומת הארץ. ועל זאת אנו מתאבלים על הזוהמא שחזרה לארץ.

מעשה פלא עם שתי שקלים ממכירת יוסף שנתגלגלו עד הוריו של רבי עקיבא

הקשה רבי זלמן סורוצקין בחומש אזניים לתורה, האיך לקחו השבטים עשרים כסף עבור עשרה זוגות נעליים והלא באמת היו רק תשעה אחים, שהרי ראובן לא היה עמם. ותירץ רבי זלמן שהם קנו נעליים גם בשביל ראובן שבוודאי יסכים עמם שכיון שנמכר יוסף הצדיק צריכים לחזור ללבוש נעליים כדי להנצל מקליפת הנחש שבעפר הארץ.

רבי יצחק רצאבי ראב"ד דערדת תימן הראה לי מש"כ ב'כסא רחמים' ממדרשי תימן, מדרש פליאה הפלא ופלא, שכיון שהאחים הק' היו רק תשעה והשכינה הק' נצטרפה עמם לעשירי, קנו הם תשעה זוגות נעליים, ושני כסף שנשארו זרקו כלפי מעלה ואמרו לשכינה הק' זה בשבילך, ולא יצאה יד מן השמים, אלא נפלו שני המטבעות כסף לאיזה מקום, והרבה דורות לאחר מכן, לאחר אלף ושבע מאות וחמש ושבעים שנה, היה חי אביו של רבי עקיבא, יוסף גר צרק, והיה עני ואביון ולא היה לו פרוטה לתת לקדש את אשתו, והלך לזה המקום שנפלו שם אלו שני המטבעות וקנה מהם זוג נעליים ובהם קידש את אשתו ומהם נולד התנא האלקי רבי עקיבא.

הקב"ה מסבב כל הסיבות ורע"ק היה מעשרה הרוגי מלכות, וכנודע מה שאמר הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופלא זי"ע הי"ד, שרבי עקיבא היה העשירי כנגד השכינה הק' שנצטרפה עם האחים במכירת יוסף. ודרש 'כל מעשר בקר וצאן העשירי יהיה קודש להשם', למה מת רבי עקיבא שהיה רועה בקר וצאן, העשירי יהיה קודש להשם. והוא גם נולד מהנעליים שנתן אביו רבי יוסף לאמו, וקנה אותם מאלו המטבעות של מכירת יוסף. פלא והפלא. ובמדרש נוסף כתוב שנתן רבי יוסף לאמו של רע"ק מתנה לל"ט ונולד בנם רבי עקיבא, אותיות עק"ב לרמזו על הנעליים הלבושים על העקביים. והוא עצמו התנא רבי עקיבא שאמר בגמ' פסחים ז' הזהרות לבנו ואחר מהם אל תמנה מנעלים לרגלך'. כיון שנשמתו באה לעולם בסוד הנעליים.

לאור כל הנ"ל נבין שאין מזכירים בנוסח הברכה 'שעשית לי נעליים', שהם מזכרת עון, עצת חנוך לסלק הזוהמא, וגם לאחר שתיקנו האבה"ק את חטא אדה"ר, מכרו את יוסף וחזרה הזוהמא שע"ז נגרמו הגלויות לישראל, ותיכף הוצרכו לקנות נעליים להשמר מהקליפות, ממילא אי אפשר לברך על נעליים ממש, שהוא רק מצב של בדיעבד כל עוד שאין התיקון השלם, ועדיין לא הוטהרנו מחטא שנאת חנם שגרם מכירת יוסף, כשזה יושלם בתיקון השלם לא יצטרכו עוד ללבוש נעליים. ולכן מברכים רק 'שעשה לי כל צרכי ואין מזכירים כלל נעליים.

כשאדם נועל מנעל מעור בהמה, הוראה היא על שליטת האדם על יסוד החי והצומח והדומם

מהלך נוסף כתב השלה"ק בשם מהרש"ל, והובא בסידור שער השמים של השלה"ק, כי הנה דוד המלך ע"ה מדבר משבח האדם שבראו הקב"ה 'ותחסרהו מעט מאלקים תמשילוהו במעשי ירד', היינו שהקב"ה נתן מדרגות רמות ונעלות להאדם שהמשילו על

שאר מעשי ידי ה', כי בריאת העולם היא בר' מדרגות, המדרגה התחתונה הוא הרומם, והוא נכנע למדרגה שמעליו שהוא, ומעליו הוא יסוד החי שאוכל את הצומח, ומעליו הוא המדבר שאוכל את החי, ויהודי הוא מעל כל המדרגות. וזש"כ שם 'כל שתה תחת רגליו, צונה ואלפים כולם וגם בהמות שדי וגו' ה' ארוננו מה אדיר שמך בכל הארץ'. כי כשיהודי לוקח עור בהמה היינו ששחט את הבהמה והפשיטה ועיבר את עורה ועשה ממנה נעל, בזה מתבטא ממשלתו על יסוד החי, וממילא נכללים בו גם יסוד הצומח והרומם שכלולים ונכנעים תחת יסוד החי. וזהו ענין הנעל מעור בהמה שהוא שלימות שליטת האדם על החי, וכל חלקי הבריאה, 'כל שתה תחת רגליו'. [וזו ממשלה שלימה יותר ממה שאוכל את החי, שזה ניכר רק בשעת האכילה]

מצאנו כשיהושע בן נון לחם מלחמת הררום תפס חמשת מלכים והכניסם למערה, וצוה יהושע לשרי הצבא שיכנסו למערה שהיו כלואים שם חמשת המלכים, ושימו רגליהם על צוארי המלכים האלה, לקיים הפסוק 'ואתה על במותימו תרווך' ופרש"י שזהו שנאמר ביהושע 'שימו רגליכם על צוארי המלכים'. וכמ"ש בתהלים 'ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלינו'. זהו שלימות הכיבוש שהרגל הוא החלק הנמוך שבקומת היהודי, וכשמכניע השונא ברגלו, זוהי שליטה שלימה. כמו כן הוא ענין הנעל שמורה על שליטת האדם על יסוד החי וממילא נכללים בו הכנעת יסוד הצומח ויסוד הרומם. ובזה ביאר מהרש"ל ברכת 'שעשה לי כל צרכי' שבהליכת האדם עם נעלי עור, נתגלה כל מעלת האדם ששולט על יסוד החי הצומח והרומם.

אין נועלים מנעליים במקום קדוש, להורות שאין לנו שום שליטה באן

וכתב הגרש"ז אויערבאך בהליכות שלמה הל' תפילה, לאחר שהביא את פי' השלח"ק בשם מהרש"ל ביאר שלפי זה יובן מדוע אין נועלים מנעליים כשהולכים במקום קודש, רכ' הרמב"ם בהל' בית הבחירה שכשאדם בא לבית המקדש אסור לו להראות שום שלטון בעצמו, כי לה' המלוכה. וזהו הטעם שחולצים נעליים בביהמ"ק, להורות שכאן אינני שולט כלל. כי מציאות הנעל מורה על שליטת האדם על שאר הנבראים, 'כל שתה תחת רגליו'.

טעם נפלא למצות חליצה

עוד כתב בזה לבאר טעם חליצת מנעלים בתשעה באב, שבו אין לנו ממשלה כלל בגלותנו ובחורבנו. וכן חולצים מנעל ביה"כ להורות דרך הנכנע ומבקש כפרה על עוונותיו שאינו מראה שליטה כלל. כאילו מוותר על ממשלתו. ובזה מבאר הגרש"ז טעם חליצת המנעל של היבם כשאינו רוצה ליבם, שהרי אמרו בגמ' יבמות דף לט שבמצות יבום מחויב לכוון לשם שמים, ואמר אבא שאול שברורות הללו מצות חליצה קודמת למצות יבום משום שאין מכוונים לשם שמים בשלימות, ונמצא פוגע באשת אח שלא במקום מצוה. וכתבו הראשונים שאם אומר 'לא חפצתי לקחתה' היא טענה אמיתית שבא מחמת יראת שמים, שהוא מתיירא שלא ינהג ביראת שמים. כי רואה שבשאר התאוות אין לו שליטה על

נפשו הבהמית. ולכן לא חפצתי לקחתה. כי באכילת הבשר אני מאבד עשתונות. ולזאת מביישת אותו יבמתו וחולצת נעלו ורוקקת בפניו, להורות לו, אם זה המצב שלך שאינך יכול לייבם בקדושה וטהרה, מה לך ללבוש נעליים? הרי אינך שולט כלל על הבהמיות, הסטייק שולט עליך ולא אתה על הסטייק. [אולי י"ל שבדורות אחרונים שתיקנו חליצה ולא יבום, לכן עשה הקב"ה שכמעט אין נועלים מנעלי עור, רק סקיי וגומי למיניהם, משום שבאמת אין אנו שולטים על נפשינו הבהמית... מותר אדם מן הבהמה אין כי הכל הבל... מי שכן שולט על תאוותיו יכול לקנות אצל הסנדלרים ספידת עור למדרס כף הרגל, וכך יזכה לכבוש יסוד החי].

ולכן אי' ברמב"ם ובשו"ע אבן העזר סי' קס"ט שאי אפשר לקיים מצות חליצה במנעל של עץ או גומי, רק במנעל של עור. שהרי לטעם השלה"ק בשם מהרש"ל כל עיקר הוראת הנעל הוא שליטתו על יסוד הבהמי, וכל עיקר החליצה הוא להורות לו שאינו שולט על נפשו הבהמית.

טעם קנין חליפין בנעל

כתב האבני נזר שע"פ הקדמת השלה"ק בשם מהרש"ל יובן קנין חליפין, שנאמר ברות 'ושלף איש נעלו ונתן לרעהו', ולמדו חז"ל שיכולים לעשות קנין חליפין בכל כלי, כדררש לוי 'במנא רכשר למקניא ביה'. והנה קנין חליפין הוא מרחוק, היינו שבא להקנות לפלוני איזה חפץ שאינו נמצא כאן, רק משכנע אותו שעתידי הוא לתת לו זה החפץ שבביתו, ולכן שולף לו נעלו להורות שאם לא יעמוד בדיבורו אינו שוה לדרוך על נעלו, כי הנעל מורה על שליטת האדם על נסיונותיו, כל שתה תחת רגליו. ועיקר מעלת האדם הוא הדיבור, רוח ממללא. לכן תקנו קנין החליפין בתחילתו ע"י הנעל.

יהודי מאמין יש לו כל טוב, ומעולם לא חסר לו דבר

כל האמור עד הנה הוא לרעת רבותינו הראשונים והאחרונים שברכת 'שעשה לי כל צרכי' נתתקנה כהודאה על הנעליים, אך דעת הררישה בהל' יוה"כ סי' תרי"ג כתב שבוודאי יכולים לברך זו הברכה גם ביוה"כ, כי היא ברכה כוללת ואינה מיוחדת דווקא על הנעליים, אלא שתקונה לאומרה בשעת נעילה, אך באמת הוא שבח והודאה על כל מה שיש לאדם, גם מה שיש לאדם מקרר ומכונת כביסה, מכון עליהם בברכת שעשה לי כל צרכי, בשנת תשע"ז יש פירוש הרבה יותר עשיר ממה שהיה לאבוא דאבהן, כי הבית מלא בכלים נאים ומתוקנים, רהיטים מרופדים וכלי חשמל משרתים אותנו על כל צעד ושעל, בוודאי עלינו לברך שעשה לי כל צרכי גם ביום הכיפורים.

ולאחריו כתב כך כ"פ בספר באר מים חיים באריכות כדרכו בחמימות ואש להבת החסידות מה שנכלל בברכת שעשה לי כל צרכי, שיש בזה הכרה עמוקה בלב האדם שהקב"ה נתן לו כל טוב, כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה לעשיו 'כי חנני אלקים וכי יש לי כל', כמי שאומר שאינו חסר כלום, לעומתו עשיו הרשע אינו מכיר שיש לו כל, אלא

'יש לי רב' ותמיד יש מה שחסר לו. אנו הולכים בדרך יעקב אבינו ומברכים שעשה לי כל צרכי, ואבוה"ק נתברכו 'בכל מכל כל' ואין חסרים כלום, לכך אנו מברכים בכל יום שעשה לי כל צרכי.

וגם שבעל קצות החושן היה יושב בבית על קורה שהניחוה על שתי חביות, במקום ספסל, והיה הבית קפוא ולא היו לו מעות לקנות עצים לחמם הבית, והיה הריו קופא בעת כתיבת ספר קצות החושן, והניחו תחת לכרית שיישמר הריו. גם הוא מברך שעשה לי כל צרכי שהרי הוא מאמין שכל מה שנצרך לו יש לו, וכל מה שחסר לו, סימן שאינו נצרך לו. וכרחב"ד שדי לו בקב חרובין ואין חסר לו כל.

וזלה"ק בפרשת וישלח: פרק לג 'אבל מי שזוכה למדת 'כל' הוא דבר אחר שהוא שמח בזה אשר יש לו יותר מעל כל הון כי הוא יודע בטוב אשר ה' עשה לו כל צרכו תמיד, שעל כן אנו מברכים בכל בוקר ובוקר העושה לי כל צרכי ואינה ח"ו ברכה לבטלה ובודאי אמיתיות שה' הוא המכין ועושה לכל צרכי בני אדם וזה שאין לו זה אינו מצטרך לו כי ה' אלהיו הוא היודע יותר איזה מצטרך לו ואיזה אינו. ועל כן הוא שמח בחלקו במה שיש לו, ותמיד יש לו כל כי אין חסר לו שום דבר לצד שאין צריך לשום דבר קודם שרואהו בביתו, ואשר מזמין לו ה' יתברך זה רואה שזה שלו הוא ואל זה מצטרך עתה ולא יותר. וזה אמר יעקב אבינו ע"ה יש לי כל כי איני מצטרך לשום דבר, וממש יש לי עתה כמו קודם שילוח המנחה ודי בזה'. אע"פ שאתמול היה מלינור שהיו לו כך וכך מליונים, ועתה לאחר המנחה החסיר מרכושו, וא"כ איך אמר 'יש לי כל'. אלא תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, מה שהשי"ת נותן לו, על זה הוא אומר 'יש לי כל', ונמצא שלעולם אינו חסר כלום. כי הקב"ה יודע כל מה שאני צריך תמיד.

הצדיקים אין יודעים משום צער כלל

זה עתה לפני שנכנסתי לשיעור סיפר לי יהודי שהוא נכנס אל הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א ואמר לו שהוא היה אצל איש אחר שהוא 'רואה' על הידיים בחכמת היר, כל מה שעתיד להיות עם האדם, ואיך יהיה סדר חייו, והוא אמר לו רשימה שחורה ונוראה מאד, ובא לבכות אצל רבי יעקב מאיר, מה יעשה עם כל כך הרבה צרות הרשומים על היר? ענה לו רבי יעקב מאיר בתמימות ופשיטות: 'גם לי אמרו לי כך לפני הרבה שנים, וב"ה לא קרה לי כלום, אל תדאג... והמבין יבין. כי המאמין בהשי"ת באמת אינו חסר כלום, ואפ"י שהוא מסובל ביסורים ובצרות קשות רח"ל, אינו מרגיש כלל.

כשבאו לנחם את הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע כשנסתלק אחיו הרה"ק מבולגריא זי"ע, אמר לו אחר 'דער רבי זאל נישט וויסן מער פון קיין צער', ענה מהר"א: 'חס ושלום, מעולם לא ידעתי משום צער כלל'. צדיק זה איבר משפחה שלימה בשנות הזעם, וגם באותם הימים בירך 'שעשה לי כל צרכי'. וכן העיד הרה"ק מקלונבורג זי"ע שאנשים באושוויץ באו לשאול אותו האם יברכו שם 'שעשה לי כל צרכי', אם בת"ב ויזה"כ אין מברכים, מה יאמרו שם? והם ברכו בכל יום ויום שעשה לי כל צרכי. רחמנא לצלן איזה

סידור התפילה שיעזר לזי- ליל שישי פ' נצבים וילך תשע"ז

'כל צרכי' שהיה להם שם, אך הקב"ה שומר ישראל בכל אתר ואתר, כמו שהוא עצמו סיפר שכשהיה במצב פקוח נפש, הגיע לפתע 'שליח של הקשאנעווער פעטער' - שכבר היה בעולם העליון, ונתן לו כבר לחם וצלחת מלאה עם ריבה, והחיה את נפשו ממות לחיים... וזה היה רגע לאחר שקיבל על עצמו שלא יאכל לעולם מאכלות אסורות, וג' ימים וג' לילות שלא נכנס דבר לתוך פיו... בוודאי בירך 'שעשה לי כל צרכי' ושלח לו הקב"ה כל צרכו.

וביאר בזה שיש שני גרסאות בברכה זאת, שעשה לי כל צרכי והעושה לי כל צרכי. מדרגה גדולה יותר היא לברך 'שעשה לי', כי המברך 'העושה לי' הרי הוא כאומר שהגם שעכשיו אינו רואה שיש לו כל צרכו, והוא מסובל בצרות ויסורים רח"ל, אך הוא מאמין שמסתמא הקב"ה עכשיו עושה לו כל צרכו, ואי"ה עוד זמן קט יראה את הישועה. אך הנוסח 'שעשה לי' הוא הודאה והלל שבוודאי כבר עשה לי כל צרכי. גם באושוויץ ובכל מצב, כבר בוודאי עשה לי כל צרכי.

'איך שייך תאוזה בבעל אמונה?'

וכתב הרה"ק מראפשיץ בפרשת בהעלתך 'לשון נורא שצריך לשננו בעל פה 'והאפסוף אשר בקרבו התאוות תאוה - הערב רב התאוות תאוה, ולא ישראל, כי איך שייך תאוה בבעל אמונה הרי בכל דבר שחסר לו אומר מסתמא איני צריך לזה, דאם לא כן הלא אני אומר ומברך העושה לי כל צרכי ואם היה צריך לי הדבר, בוודאי היה לי. ואח"כ 'וישובו ויבכו גם בני ישראל', אין הכונה שנגררו אחריהם שהרי ברכו שעשה לי כל צרכי ומה שייך להם להתאוות, אלא כמו שגילה הבעש"ט [תולדות פ' לך לך] שכשארם רואה איזה פגם בזולתו סימן הוא שגם הוא צריך לשוב בתשובה בענין זה, לכן וישובו בתשובה ויבכו בני ישראל על שמץ של ענין התאוות תאוה.

מברכים על הרעה והצער, שהכל לצורך התיקון הנצחי

מהרש"ק בחכמת שלמה תחילת סי' מ"ו גם נקט כדברי הורישה שזוהי ברכה כוללת על כל צרכי האדם, ומה שתקנה דווקא על נעליים הוא משום שבברכת 'שעשה לי כל צרכי' מקיימים 'ברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', כי עוה"ז מלא יסורים ועגמת נפש, אימתי יעמוד אדם ויברך על העוגמות נפש? בברכת שעשה לי כל צרכי. כי הנעליים מביאים את האדם ממקום זה למקום זה, למחוז חפצו. וכן הם כל היסורים להביא את האדם למקומו האמיתי, לתיקונו הנצחי. וכל החסרונות והעוגמת נפש מביאים את האדם לתכליתו הנצחי. ולכן מברכים זו הברכה על הנעליים, כמו שאומר להשי"ת, רבונו של עולם אני אינני בוכה על שום צער וחסרון, כי בוודאי כל מה שאתה עושה לי הוא לטובתי הנצחי. וכמו שאני מברך על בגדים, עיניים, וכל טוב, אני גם מברך על הנעליים, לכלול בזה גם כל החסרונות והעגמת נפש, הכל בסדר, הכל הכי טוב. הכל לטובתי הנצחי. הגם שיש מצוה להתפלל שימלא ה' חסרונו, זהו מכאן ולהבא, אך מה שהיה עד הנה, הכל היה לטובתו, ועליהם מברך שעשה לי כל צרכי.

אל תברך שעשה הקב"ה ליזולתך כל צרכם, רק כלפי עצמך תאמר כך

באוצר התפילות כתוב בפירוש 'עיון תפילה' לבאר מה נשתנה ברכה זו שמדברת לשון יחיד, 'שעשה לי', ולא כשאר הברכות שהם לשון רבים, או לשון סתם. כי מדת ההסתפקות שייך רק כלפי עצמו ולא כלפי אחרים, שאם יברך בכלליות 'שעשה לנו כל צרכינו', א"כ כשיבא אחד לבקש צדקה, לא יתן לו שהרי כבר בירך עליו שיש לו כל צרכו... וכמו שאמרו הצדיקים שכלפי אחרים צריך להיות כאפיקורס ולא לבטוח בה' שיהיה לו כל טוב, אלא לעשות פעולות ולהשתדל הרבה להטיב עם אחרים. לכן מקבלים באהבה הנהגת ה' רק מה שעשה לי לבד, שעשה לי כל צרכי, ולא כלפי אחרים. אך כלפי עצמו בוודאי מברך גם על כל החסרונות הן בפרנסה הן בכשרונות הן בכל ענין בחיים. כי הקב"ה עשה בוודאי הכל לטובתו הנצחית.

מברכים לשון יחיד, שעשה לי, כי הקב"ה מזמין לכל אחד נעל לפי מדתו האישית

כתוב בספר נפש חיה להרה"ק מקאליש זי"ע שברכת 'שעשה לי כל צרכי' נתתקן על הנעליים, ע"פ מש"כ באבן העזר סי' י"ז לגבי התרת עגונות שאין מתירים עגונה ע"פ סימני הבגדים רק סימני גופו, אך הנעליים כן יש בהם סימן, כי אין אדם משאיל נעליו לאחרים, וכלשון הגמ' 'לעולם יקנה אדם כל מה שיש לו ויקנה מנעלים לרגליו', רגליו שלו בעצמו. ואפי' רבי יהודה שהיה לו מעיל אחד לו ולרבניתו, אך נעליים היה לכל אחד פרטי משלו. אי אפשר לנעול נעל שהיא גדולה מרגלו, משא"כ בגד יכולים ללבוש גדול ממנו או קטן ממנו בשעת הדחק. כמו שנהגו ברורות שלפנינו. שקר החן והבל היופי זהו דורו של רבי יהודה ברבי עלאי שהיו חמשה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה, הבגד אינו כ"כ אישי ופרטי כמו הנעל, וכן אמרו בגמ' שהנעל נעל קטנה ממדתו חולה במחלת פדגורא רח"ל.

ובזה מובן בפשטות לשון הברכה 'שעשה לי כל צרכי', שהקב"ה הכין לו בפרטיות לפי מדתו שלו. ובפרט בימינו נתעצם הנס ביותר שאדם נכנס לחנות נעליים ויוצא משם עם נעל המתאמת בדיוק לפי מדת רגלו, [ובחז"ל מצאנו דמיון הנעל לשידוכו של אדם, שלכל אחד יחד יש את השידוך שלו אישי בהשגחה פרטית] ויש שם כ"כ הרבה מדות וה' נתן לנו נעליים נוחות ומיוחדות, וב"ה בעשרים שנה אחרונים הרבה יותר זול להשיג נעליים עם נוחיות מיוחדות, באורטופדיה מושלמת. הקב"ה סידר לנו כל השקיעות ובלטות שיש בכף הרגל וסידר לנו נעליים מיוחדות ומסודרות. לפני מאתיים שנה מסתמא הלכו נעל כמו קופסת נעליים חלקה, ובימינו הכל מתאים, מול כל שקיעה בכף הרגל יש בליטה בנעל. אהה, שעשה לי כל צרכי.

בפרט כשנתבונן ממה עשויה הנעל, יש בה י"ג חלקים מכל מקומות העולם, הגומי מובא מהודו, ושאר החלקים באים מדרום ומצפון וממזרח וממערב. כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא בשביל ישראל. ואי' בגמ' שבת דף לא ששאלו את הלל הזקן בעש"ק אחה"צ כאמצע רחיצתו 'מפני מה רגליים של אפרקיים רחבות' והשיב שהם ררים בין

סידור התפילה שיעור לז' - ליל שישי פ' נצבים וילך תשע"ז

בצעי המים, ופרש"י שלכן אין הולכים עם נעליים, כי רק כשהולכים על אבנים צריך נעליים, אך הגרים באיי הבוץ אין צריך נעליים, בזה מאבדת הרגל את הצורה הטבעית והיא מתרחבת ביותר. נמצא שהנעל שומר על בריאות כף הרגל. כל שאר האברים אין צריכים שמירה גדולה כ"כ כמו כף הרגל, לכן נתן לנו הקב"ה שמירה לבריאות כף הרגל, וכל בריאות קומת האדם תלויה בזה. כנודע שיש אנשים שסבלו הרבה מכאבים בחוט השדרה והחליפו נעליים ונתרפאו. בכל מה שנתגלה ברור אחרון, צריך לתת שבח והודאה להשי"ת על גודל החסד שעשה עמנו בנעליים ובכל פרטי הנעל. שרוכים וסקוצ', או נעליים חסידיות, ויש בחנות כל המספרים וכל המדות הן עם שרוכים והן בלי שרוכים, וספידות וחצאי ספידות להתאים לאדם מדה מיוחדת לצרכו, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שעשה לי כל צרכי.

ליל שישי הבא יהיה ראש השנה, ליל שישי אחריו עיוה"כ, ליל שישי אחריו סוכות, ליל שישי אחריו מוצאי שמחת תורה בא"י, לכן יתקיים שיעור הבא בעזרת השם בשנה הבאה ליל שישי פרשת נח. כוח"ט לנו ולכל ישראל אמן.